

Jaunuoliai sukūrė gausybę knygos ženklų.

Projektu siekta sudominti ne tik meno mėgėjus, bet ir gimnazijų moksleivius.

Ekslibrisų erdvėje vyko neeiliniai susitikimai

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka yra vienintelė institucija Lietuvoje kryptingai propaguojanti lietuvišką ekslibrisą. Šiai išskirtinei meno šakai populiarinti įkurtas Knygos grafikos centras, kuriame saugomas Gerardo Bagdonavičiaus ekslibrisų fondas, kaupiama visa su ekslibrisais susijusi informacija – originalūs ekslibrisų kūrėjų darbai, įvairūs leidiniai apie ekslibrisus ir kita.

Diana JANUŠAITĖ,
Šiaulių apskrities
Povilo Višinskio viešosios
bibliotekos vyresnioji tyrėja

Surengė penkis ekslibrisų parodas

Galima pasidžiaugti, kad šiais metais bibliotekoje netrūko veiklų, susijusių su lietuviško ekslibris kaip kultūrinės ir meninės vertybės populiarinimu. 2023 m. birželio 1 d. – gruodžio 10 d. įgyvendintas projektas „Neeiliniai susitikimai ekslibrisų erdvėje“. Projekto tikslas – didinti visuomenės priėmimą prie Lietuvos kultūros paveldo ir profesionaliojo meno – mažosios grafikos – organizuojant Lietuvos ekslibrisų kūrėjų parodas Šiauliuose ir populiarinant lietuviškuosius ekslibrisus.

Kaip sakė projekto vadovė vyr. bibliotekininkė-metodininke Asta Kaktytė, šiam tikslui įgyvendinti buvo pakviesti penki Lietuvos profesionalūs dailininkai surengti ekslibrisų parodas bibliotekos ekslibrisų erdvėje. Iš Šiaulių krašto kilusios Amerikos lietuvė Henrieta Vepštienė ir žinomi Vilniaus grafi-

kai Kazys Rimtas Tarabilda, Birutė Matijošaitytė perdavė savo sukurtus ekslibrisų projekto veikloms įgyvendinti. Be minėtų asmeninių jubiliejus švenčančių kūrėjų, buvo surengtos ir dviejų menininkų atminimui skirtos parodos – šiemet prisiminėme ypatingą Lietuvos dailininkų Evos Labutytes ir Gražinos Didelytės ekslibrisų kūrybą. Apie dailininkes ir jų reikšmingą indėlį į Lietuvos kultūrą pasakojo ir prisiminimais dalinosi artimieji, jų kūrybinio palikimo puoselėtojai. Parodomis atrinkti po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sukurti ekslibrisai bei autentiški kūrėjų prisiminimai apie juos Šiauliuose buvo demonstruojami pirmą kartą.

Atskleidė abu ekslibrisų „veidus“

Ekslibrisų parodų autoriai pristatyti ne tik Lietuvos, bet ir tarptautiniu mastu. Šį tikslą įgyvendinti padėjo narystė Tarptautinėje ekslibrisų mėgėjų asociacijų federacijoje (FISAE). Specialiai federacijos naujienlaiškiams pateikti kūrėjų darbai ir jų aprašymai keliomis pasaulio kalbomis, kad nariai iš visų pasaulio kraštų galėtų suprasti

naujienlaiškio turinį.

„Projektas įgyvendintas glaudžiai bendradarbiaujant su ekslibrisų kūrėjais, jų artimaisiais, Šiaulių miesto gimnazijomis, Tarptautine ekslibrisų mėgėjų asociacijų federacija, Lietuvos dailininkų sąjunga ir Kauno apskrities viešąja biblioteka. Šis bendradarbiavimas padėjo parodų lankytojams pristatyti lietuviškąsias miniatiūras kaip svarbias Lietuvos kultūros istorijai vertybes, o jų autorius – istorinės atminties įamžintojus. Taip buvo skatinamas profesionalių kūrėjų meno priėmimas visuomenel“, – pasiektais rezultatais džiaugėsi A. Kaktytė.

Tradiciniai ekslibrisai eksponuojami kaip šiuolaikinė grafika, tačiau šiame projekte lankytojai išvydo abu ekslibrisų „veidus“ – jie buvo demonstruojami kaip mažosios grafikos kūriniai, akcentuojant autorių, kūrinio meninį atlikimą, ir kaip knygos ženklai, ypatingą dėmesį skiriant knygos ženklo savininkui. Šiam tikslui įgyvendinti daliai kūrinių buvo suteiktas knygos prieglobstis: autorių autoekslibrisai buvo įklijuoti į knygas ir kartu su jomis eksponuojami. Tokie eksponatai parodose tikrovai „kalbėjo“ apie pamirštą tikrąjį ekslibrisų paskirtį – saugoti ir puošti knyga.

Įtraukė į praktinę veiklą

Po kiekvienos parodos pristatymo parodų lankytojai buvo įtraukti į praktinę veiklą – ekslibrisų kūrimą. Edukacijos dalyviai buvo skatinami pasirinkti parodoje matytus įdomesnius simbolius, juos atkartoti specialiose plokštelėse kartu su žodžiais „ex libris“ ir parodų autorių vardais, taip pageriant parodos menininkus.

„Projektu siekiame bibliotekos lankytojams pristatyti Lietuvos kultūros paveldą – ekslibrisus: studijuojant išskirtinių dailininkų ekspozicijas padėti suvokti jų svarbą, priartinti prie kūrėjų, suteikti praktinių žinių kurti individualius knygos ženklus“, – akcentavo projekto vadovė.

Projektu siekta sudominti ne tik meno mėgėjus, knygos ženklus tyrinėjančią bendruomenę (meno tyrėjus, kolekcininkus, kūrėjus), bet ir gimnazijų moksleivius, todėl Šiaulių miesto gimnazijose suorganizuotos penkios netradicinės pamokos. Pamokų metu bibliotekos Knygos grafikos centro edukatorė Lolita Putramentienė mokiniams papasakojo apie ekslibrisus ir jų kūrėjus, pamokė, kaip patiems susikurti knygos ženklą grafinės dekalomanijos technika. Kaip sakė edukatorė, netradicinė pamoka turi daug sluoksnių, kuriuos paprasčiau pamokoje sunku būtų išgauti. Gal net neįmanoma. Visų pirma, į pamoką atkeliavo penki dailininkų ekslibrisai, įklijuoti į knygas. Pagalvota apie ekslibrisų pateikimą kuo estetiškiau – ant molbertų. Knygos ženklai apsigyveno knygoje, nors jie labiau kurti parodomis. Tokiu būdu parodyta tikroji ekslibrisų paskirtis.

„Tuo vadovaujusi aptardama kiekvieno dailininko eksponatus, pamažu prieinu prie kūrybinio proceso. Pamoką vedu aš, iš bibliotekos atėjusi ekslibrisų dailininkės edukatorė. Nėra nusistovėjusių taisyklių, balso tono, dalyko rutinos – viskas kitaip. Netgi mano požiūris yra kitiškas – daugiau laisvės, eksperimento, improvizacijos. Mokiniai tarsi žaidžia grafinį žaidimą ir mėgaujasi procesu, bando sukurti ekslibrisą sau sėkdamai pristatytų dailininkų pėdsakais“, – pasakojo L. Putramentienė.

Anot edukatorės, grafinės dekalomanijos technika atima galią naudotis pieštuku ar turėti iš anksto sugalvotą slūžetinį piešinį. Juoda ir balta spalvos, vyraujančios sukurtame knygos ženkle, atskleidžia grafinio kūrinio estetiką, kompozicijos neįprastumą, asociatyvias mintis. Visa tai įgauna kūną, kai mokiniai užrašo žodį „ex libris“ ir savo vardą. Grafinė dekalomanija – tarsi žaidimas, atveriantis jiems duris į kitokio meno ir savo paties pasaulį.

A. Kaktytė pritarė, kad projektu metu organizuotos parodos – tai išskirtinė galimybė visuomenei, kad būtų galima susitikti su

ypač besimokančiam jaunimui žinti ekslibrisą, kurį galima tyrinėti dvejopai: kaip meno vertybę arba knygos ženklą. Išskirtiniai penkių iškilų menininkų mažosios grafikos kūriniai ir jų verbalinis pristatymas, parodas lydintis edukacijos, netradicinės pamokos – tai istorinė kultūrinė įkrova, kuri supažindino dalyvius su svarbiais ekslibrisų kūrėjais, paskatino jaunuomenę domėtis lietuvių ekslibrisų tradicijomis, pritraukė besidomiančių knygos menu žmonių dėmesį.

Išleido penkių parodų katalogą

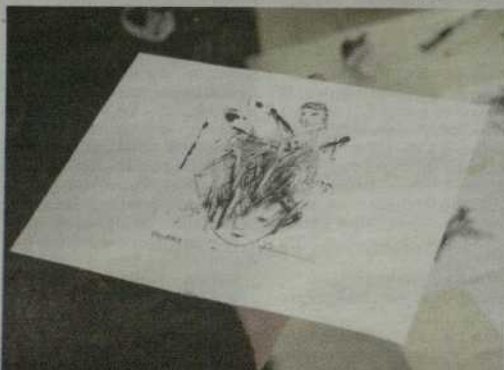
Šiais metais biblioteka ne tik surengė minėtų ekslibrisų kūrėjų parodas, bet ir išleido penkių parodų katalogą „Ekslibrisai tarsi sielos archeologija“. Jame pristatytos penkios asmeninės ekslibrisų parodos, kuriose kūrėjai gilina sielą, žmogaus esybės klodus, istoriją, tautos papročius ir savastį.

„Autentiški dailininkų prisiminimai apie ekslibrisų kūrybą – iliustruoti jų sukurtais ekslibrisais sugulę į parodų katalogą, kuris papildė penkių bibliotekų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio) rinkinius, tapo dovana parodų autoriams. Virtualus šio katalogo variantas jau yra pasiekiamas Tarptautinės ekslibrisų mėgėjų asociacijų federacijos nariams ir visiems ekslibrisų mėgėjams“, – sakė A. Kaktytė.

Taip pat, siekiant dailininkų kūrybą sudominti didesnę dalį visuomenės, apie kiekvieną kūrėją parengti vaizdo įrašai, kuriais papildyta ne tik bibliotekos Youtube, Facebook paskyroje, bet ir Lietuvos dailininkų sąjungos interneto svetainėje.

Projektu metu surinkti vertingi Lietuvos dailininkų (bei išlėvijos kūrėjų) darbai papildė įkurto Gerardo Bagdonavičiaus ekslibrisų fondo kolekciją. Ekslibrisai bus sisteminti (parengti metaduomenys, suskaitmeninti) ir skelbiami Lietuvos integracijoje bibliotekų informacijos sistemoje, didžiausiam Lietuvos skaitmeninto kultūros paveldo portale epaveldas.lt bei Europos skaitmeninės bibliotekos Europeana svetainėje. Villamasi, kad tai sudarys palankias sąlygas ekslibrisų sklaidai Lietuvoje, padidins Lietuvos kultūros matomumą tarp knygos ženklo tyrinėtojų užsienyje.

Projektą iš dalies finansavo Lietuvos kultūros taryba ir Šiaulių miesto savivaldybė.

Šiaulių Šantarių gimnazijos mokinės sukurtas ekslibris.

Šiaulių Rėkyvos progimnazijos mokinės sukurtas ekslibris.

Šiaulių Šantarių gimnazijos mokinės sukurtas ekslibris. Šiaulių Rėkyvos progimnazijos mokinės sukurtas ekslibris. Šiaulių Rėkyvos progimnazijos mokinės sukurtas ekslibris. Šiaulių Rėkyvos progimnazijos mokinės sukurtas ekslibris.